

Osvetnička pornografija

Maskalan, Kim

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:988019>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
KATEDRA ZA KAZNENO PRAVO

DIPLOMSKI RAD

Kim Maskalan

OSVETNIČKA PORNOGRAFIJA

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
KATEDRA ZA KAZNENO PRAVO

DIPLOMSKI RAD

Kim Maskalan

OSVETNIČKA PORNOGRAFIJA

Mentor: izv. prof. dr. sc. Aleksandar Maršavelski

Zagreb, 2023.

IZJAVA O IZVORNOSTI

Ja, _____Kim Maskalan_____pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica ovog diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

_____Kim Maskalan, v.r _____

(potpis studenta)

SAŽETAK

Osvetnička pornografija odnosi se na objavu snimaka i fotografija spolno eksplicitnog sadržaja s ciljem nanošenja štete žrtvi koja nije dala pristanak na javno objavljivanje istih. Počinitelji su bivši partneri koji žele osramotiti žrtvu i osvetiti se zbog prekida veze, međutim, počinitelji mogu biti i druge osobe s kojima žrtva nije bila u vezi ili osobe koje su nepoznate žrtvi s obzirom da snimke mogu nastati i bez znanja žrtve, snimanjem u intimnim situacijama ili u situacijama kada je žrtva bila pod utjecajem opojnih sredstava. Usporednom raščlambom osvetničke pornografije kao kaznenog djela i regulacijom iste u Republici Hrvatskoj, Sjedinjenim Američkim Državama i Saveznoj Republici Njemačkoj, cilj mi je prikazati međunarodni zakonodavni okvir osvetničke pornografije. U rad ću implementirati i primjenu članka 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda na kazneno djelo osvetničke pornografije te regulacije osvetničke pornografije u pravu Europske unije.

Ključne riječi: *osvetnička pornografija, zlouporaba snimke spolno eksplicitnog sadržaja, kaznena djela protiv privatnosti, sexting, dječja pornografija, seksualno uznemiravanje*

SUMMARY

Revenge pornography refers to the publication of recordings and photos of sexually explicit content with the aim of harming the victim who did not consent to their public publication. This form of violence is often used by ex-partners in order to embarrass the victim and take revenge for breaking up the relationship, however, the perpetrators can also be other people with whom the victim was not in a relationship or people who are unknown to the victim, since the recordings can be made without the victim's knowledge, by filming in intimate situations or in situations where the victim was under the influence of intoxicants. Through a comparative breakdown of revenge pornography as a criminal offense and its regulation in the Republic of Croatia, the United States of America and the Federal Republic of Germany, my goal is to present the international legislative framework of revenge pornography. In this paper, I will also implement the application of Article 8 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms to the crime of revenge pornography, as well as the regulation of revenge pornography in the law of the European Union.

Key words: *revenge pornography, misuse of a recording of sexually explicit content, criminal offences against privacy, sexting, child pornography, sexual harassment*

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Pojam osvetničke pornografije.....	3
3.Osvetnička pornografija u poredbenom kontekstu.....	5
3.1 Regulacija osvetničke pornografije u pravu SAD-a.....	5
3.2 Regulacija osvetničke pornografije u pravu SR Njemačke.....	8
4.Osvetnička pornografija u kontekstu članka 8. EKLJP.....	9
5.Regulacija osvetničke pornografije u EU.....	14
6.Osvetnička pornografija u hrvatskom zakonodavstvu	17
6.1 Pravni okvir prije Novele KZ iz 2021.	17
6.2 Zloupotreba snimke spolno eksplicitnog sadržaja.....	19
6.3 Primjeri osvetničke pornografije iz sudske prakse.....	22
6.4 Dječja pornografija.....	27
7. Zaključak	30
8. Literatura	32

1. UVOD

U doba informatizacije i digitalizacije cyberbullying se javlja kao sve učestaliji oblik nasilja. Svekolika dostupnost globalne podatkovne mreže (Interneta) omogućila je veliku autonomiju prilikom pisanja i objavljivanja, ali i zlostavljanje korištenjem digitalnih tehnologija (tzv. *cyberbullying/cyber* nasilje). Povećana dostupnost interneta, brzina mobilnih informacija i široka uporaba društvenih mreža uz postojeće probleme nasilja nad ženama dovelo je do rastućeg globalnog problema, cyber nasilja nad ženama, sa potencijalnim, značajnim ekonomskim i društvenim posljedicama.

Cyber nasilje može poprimati različite oblike, poput *cyber* uznemiravanja, *cyber* uhođenja ili objavljivanja pornografskih sadržaja bez pristanka druge strane. *Cyber* uznemiravanje najčešće uključuje : neželjene seksualno eksplicitne e-mailove i poruke, neprimjerene ili uvredljive sadržaje na društvenim mrežama ili internetskim grupama, prijetnje fizičkim ili seksualnim nasiljem koristeći e-mail ili poruke, govor mržnje, koji uključuje degradiranje, uvrede, prijetnje koje ciljaju individualce na temelju njihovog spolnog identiteta ili ostalih osobina poput spolne orijentacije ili invalidnosti. ¹

Cyber uhođenje uključuje ponovljene incidente, koji pojedinačno mogu, ali i ne moraju biti bezazleni činovi, ali zajedno potkopavaju žrtvin osjećaj sigurnosti i uzrokuju uznemirenost, strah ili uzbunu. Takvi činovi najčešće uključuju slanje uvredljivih ili prijetećih e-mailova ili poruka (SMS-ova), objavljivanje uvredljivih komentara o nekoj osobi na internetu ili dijeljenje intimnih fotografija ili video zapisa na internetu ili putem mobilnih uređaja. Kako bi se takva djela smatrala *cyber* uhođenjem potrebno je da ih ponavlja isti počinitelj. ²

Objavljivanje pornografskih sadržaja bez pristanka druge strane, poznato kao "osvetnička pornografija" odnosi se na online distribuciju seksualno eksplicitnih fotografija ili videozapisa bez pristanka pojedinaca koji se nalazi na tim slikama ili videozapisima. Počinitelj je često bivši partner koji dolazi do takvih fotografija ili videozapisa tijekom prethodne veze, a cilj mu je javno osramotiti i poniziti žrtvu kao osvetu za prekid prethodne veze.

Sva navedena djela najčešće pogađaju pripadnice ženske populacije i ostavljaju duboki trag na žrtvinoj biološkoj, psihosocijalnoj i ponašajnoj domeni.

¹ EIGE (European Institute for Gender Equality) Cyber violence against women and girls (2017) , str. 2.

² EIGE (European Institute for Gender Equality) Cyber violence against women and girls (2017) , str. 2.

Žrtva se osjeća poniženo, prestravljeno i nerijetko se takvim djelima kod žrtve izazivaju stanja poput suicidalnosti i depresije.

Najveći problem osvetničke pornografije je da počinitelj može biti bilo tko, bilo kada i žrtva se može osjećati nezaštićeno i nesigurno te je bila prijeko potrebna intervencija zakonodavca kako bi se i ova djela sankcionirala i društvo osjećalo sigurnije prilikom uporabe interneta koji je postao svakodnevno sredstvo rada, socijalizacije i učenja kod ljudi modernog doba.

2. POJAM “OSVETNIČKA PORNOGRAFIJA”

Pojam “osvetnička pornografija” predstavlja problem već prilikom samog definiranja.

Pojam se najčešće koristi u javnim raspravama kao sinonim za distribuciju seksualnog ili intimnog materijala bez pristanka prikazane osobe, često s iznošenjem osobnih podataka prikazane osobe kako bi joj se nanijela šteta.³ Objavljeni sadržaj može biti izrađen sa pristankom ili bez pristanka ili znanja prikazane osobe, njegovo dijeljenje namijenjeno je osobnoj uporabi, a ne široj distribuciji, sa ili bez zlonamjernih namjera distributora.

Definicija iz Oxfordskog rječnika za pojam “osvetnička pornografija” glasi: otkrivajuće ili seksualno eksplicitne fotografije ili videozapisi osobe koji su objavljeni na internetu, obično od strane seksualnog partnera bez pristanka subjekta i kako bi ih uznemirili ili posramili.⁴

Definicija pokazuje kako osveta nije uvijek ključna komponenta ovog djela. Također, prema ovoj definiciji, osvetnička pornografija se prikazuje kao fenomen interneta, što nije u potpunosti točno jer su se takva djela događala i prije nego li je internet postao dostupan široj javnosti.

Izraz "osvetnička pornografija" također dovodi u zabludu jer implicira da je slikanje sebe golog ili uključenog u seksualni čin (ili dopuštanje nekom drugom da snimi takvu sliku) pornografski sadržaj, ali stvaranje eksplicitnih slika u očekivanju unutar konteksta privatnog, intimnog odnosa – što je sve češća praksa – nije jednako stvaranju pornografije. Čin otkrivanja privatne, seksualno eksplicitne slike nekome tko nije ciljane publika, međutim, može se točno opisati kao pornografski, budući da pretvara privatnu sliku u javnu seksualnu zabavu. Mnogi zagovornici žrtava stoga koriste izraz "pornografija bez pristanka".⁵

Pornografija bez pristanka odnosi se na seksualno eksplicitne slike objavljene bez pristanka i bez legitimne svrhe. Pojam obuhvaća materijal dobiven skrivenim kamerama, sporazumno razmijenjene u povjerljivom odnosu, ukradene fotografije i snimke seksualnih napada.

Pornografija bez pristanka često igra ulogu u nasilju među intimnim partnerima, pri čemu zlostavljači koriste prijetnje da će razotkriti takve sadržaje kako bi spriječili svoje partnere da odu ili prijave njihovo zlostavljanje policiji.⁶

³ Citron, D.K. Hate Crimes in Cyberspace. 2014. Harvard University Press. str. 17.

⁴ <<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/revenge-porn>>

⁵ M.A. Franks , Drafting an Effective “Revenge porn” Law : A guide for legislators , str.2

⁶ Jack Simpson, Revenge Porn: What is it and how widespread is the problem?, The Independent, July 2, 2014; Annmarie Chiarini, “I was a victim of revenge porn.” The Guardian, Nov. 19, 2013.

U prošlosti se distribucija sadržaja mogla činiti putem drugih medija poput novina, samo što su onda takvi sadržaji bili dostupni užoj javnosti s ograničenom geografskom i masovnom distribucijom u usporedbi s današnjim internetom.

Sedamdesetih godina prošlog stoljeća američki časopis Hustler posvetio je poseban odjeljak u svojim publikacijama objavljivanju fotografija koje su slali njegovi čitatelji, a prikazivale su gole žene uz osobne podatke poput imena i adresa, a kako su slučajevi pokazali, ponekad i bez pristanka prikazane žene. Objavljivanje takvih fotografija u časopisu prestalo je 1980-ih nakon što je jedna od prikazanih žena tužila časopis jer nije dala pristanak za objavu.⁷ Ovakvi slučajevi razlikuju se od osvetničke pornografije na internetu samo u smislu platforme na kojoj se materijal dijeli, a ne prirode čina, naglašavajući da nisu sve komponente rječničke definicije potpuno precizne.

Možemo reći da internet nije promijenio koncept osvetničke pornografije, ali je svakako utjecao na raširenost i lakšu distribuciju ovakvih sadržaja s obzirom da se materijal koji bi potencijalno mogao postati osvetnička pornografija sve više digitalno snima i pohranjuje na pametnim mobilnim uređajima koji su postali dostupni svima uključujući i mlađe generacije. Takvi uređaji su omogućili videosnimanje i fotografiranje sebe ili ostalih, s pristankom ili bez istog, u svakodnevnim situacijama.

Svekolika dostupnost mobilnih uređaja iznimnih tehnoloških postignuća omogućila je snimanje intime nepoznatih osoba bez minimalne količine truda, čak i s velike udaljenosti. Svatko ima oružje za počinjenje ove vrste kaznenog djela, a internet i društvene mreže poslužile su kao savršena platforma ilegalne distribucije. Zajednički nazivnik koji razlikuje osvetničku pornografiju od drugog seksualnog materijala na internetu je da prikazana osoba ne pristaje na širenje. Zbog nedostatka pristanka, materijal se može koristiti za pritisak na prikazane pojedince ili im nanijeti štetu, budući da objavljivanje osvetničke pornografije može imati ozbiljne reputacijske i akademske/profesionalne posljedice za portretirane.⁸

⁷ Lajuan and Billy Wood vs. Hustler Magazine. 736 F 2d 1084 (5th Cir.1984).

⁸ J. Intell. Prop. Info. Tech. & Elec. Com. L. 204 (2016) , M.R. Bjarnadottir -Does the Internet Limit Human Rights Protection: The Case of Revenge Porn, str.206

3. OSVETNIČKA PORNOGRAFIJA U POREDBENOM KONTEKSTU

Posljedice osvetničke pornografije počinju prepoznavati mnoge države stoga Izrael, Japan, Kanada, Ujedinjeno Kraljevstvo usvajaju zakone koji izričito zabranjuju distribuciju osvetničke pornografije na internetu. Filipini su 2009. godine postali prva zemlja koja je kriminalizirala pornografiju bez pristanka, s kaznom zatvora do sedam godina. Australaska država Victoria zabranila je pornografiju bez pristanka 2013. godine. Izrael je 2014. godine postao prva zemlja koja je pornografiju bez pristanka klasificirala kao seksualni napad, kažnjiv kaznom do 5 godina zatvora. Kanada je kriminalizirala pornografiju bez pristanka isto 2014. godine, Engleska i Wales u veljači 2015., a Novi Zeland u srpnju 2015. U 2014. Njemački sud je presudio da bivši partner mora obrisati intimne slike svog bivšeg partnera na njegov zahtjev.⁹

3.1 REGULACIJA OSVETNIČKE PORNOGRAFIJE U PRAVU SAD-a

Sjedinjene Američke Države također su se susrele s problemom definiranja "osvetničke pornografije" i traženja pravilnog naziva. Susrele su se sa istom problematikom koja je već navedena i objašnjena u ovom radu u odjeljku "Pojam "osvetnička pornografija"".

Međutim, jedan od najzabrinjavajućih problema s osvetničkom pornografijom danas u SAD-u je kako kazniti počinitelje i obešteti žrtve. Osvetnička pornografija nailazila je na poteškoće kod svrstavanja u kategoriju djela, glavno pitanje bilo je treba li ju svrstati među kazneno djelo ili je ipak građanski delikt? Situacija kod građanskih pravnih lijekova dodatno je komplicirana člankom 230. Communications Decency Act-a (u daljnjem tekstu "CDA"), koji općenito štiti interaktivne računalne usluge (operatere osvetničkih pornografskih stranica) od građanske odgovornosti za sadržaj koji objavljuju treće strane. Međutim, jedan savezni žalbeni sud je 2008. presudio da taj imunitet predviđen CDA-om stranica gubi ukoliko materijalno pridonosi navodnoj nezakonitosti ponašanja i izaziva navodno nezakonit sadržaj i agresivno ga koristi u svom poslovanju.¹⁰ Nadalje, 2012. savezni okružni sud presudio je u slučaju "*Jones v. Dirty World Entertainment Recordings, L.L.C*" da su autori te stranice izgubili imunitet predviđen CDA-om jer su objavljivali sadržaj koji je bio uvredljiv i

⁹ M.A. Franks , Drafting an Effective "Revenge porn" Law : A guide for legislators , str.3

¹⁰ Clay Calvert: Revenge Porn and Freedom of Expression: Legislative Pushback to an Online Weapon of Emotional and Reputational Destruction, 2014 , str. 677.

predstavljao je deliktno ponašanje. Kasnije, pojavilo se pitanje što ako je žrtva bila dobrovoljno fotografirana ili ako je sama sebe dobrovoljno fotografirala, a zatim joj bivši partner ukrade mobitel ili računalo i objavi te fotografije na internetskim stranicama. Inicijalno, osoba koja je snimila fotografiju ima još uvijek autorska prava na nju, čak i ako je dobrovoljno poslana drugoj strani. CDA u tom slučaju možda neće zaštititi pornografsku stranicu od građanske odgovornosti za savezna kršenja autorskih prava jer su „sudovi općenito tumačili da CDA ne daje imunitet od odgovornosti za tvrdnje koje navode povrede tradicionalnih prava intelektualnog vlasništva, kao što su tužbe za kršenje zaštitnih znakova ili autorskih prava.”¹¹ Prema odredbama Digital Millennium Copyright Act-a (u daljnjem tekstu "DMCA"), operater pornografske stranice na kojoj se nalaze videozapisi pornografije bez pristanka, mogao bi biti oslobođen odgovornosti za kršenje autorskih prava ako, nakon obavijesti o navodnom kršenju, „brzo reagira kako bi uklonio ili onemogućio pristup materijalu za koji se tvrdi da krši autorska prava ili bi mogao biti predmet aktivnosti kršenja autorskih prava.”¹²

Što se tiče kaznenog aspekta kod osvetničke pornografije, kazneno zakonodavstvo se počelo pojavljivati diljem svijeta za borbu protiv osvetničke pornografije. Kongres je 1996. donio prvi međudržavni zakon o uhođenju (*The Federal Cyberstalking Law*) kojim se kriminaliziraju radnje koje namjerno dovode drugu osobu u razuman strah od ozbiljne ozljede ili smrti. Kongres je izmijenio taj status 2006. i proširio njegov doseg kako bi uključio ponašanja uhođenja koja se provode putem interneta, također uključena je i kriminalizacija namjere kod uznemiravanja i prepoznata je emocionalna bol kao dostatna šteta, to jest, žrtva više nije morala biti u strahu od smrti ili ozbiljne ozljede kako bi se ovaj zakon uspješno primjenjivao. Zakonodavstvo koje će se primjenjivati specijalno na osvetničku pornografiju treba prijeći preko nesavršenosti parničnih postupaka, autorskog prava i zakona koji reguliraju cyber uhođenje. Sve ukupno 26 država trenutno ima zakone koji ciljaju osvetničku pornografiju, a o državi ovisi radi li se o osvetničkoj pornografiji kao kaznenom djelu za koje se tereti ili se radi o prekršaju. New Jersey i Kalifornija su bile prve države koje su donijele takve zakone. The Intimate Privacy Protection Act iz 2015. koji je bio predložen od strane Jackie Speier, demokratske zastupnice iz Kalifornije, nastoji osvetničku pornografiju svrstati pod savezne zločine.

¹¹ Clay Calvert: *Revenge Porn and Freedom of Expression: Legislative Pushback to an Online Weapon of Emotional and Reputational Destruction*, 2014, str. 682.

¹² Clay Calvert: *Revenge Porn and Freedom of Expression: Legislative Pushback to an Online Weapon of Emotional and Reputational Destruction*, 2014, str. 682.

Svrha ovog Akta je smatrati odgovornima web stranice na kojima se objavljuje osvetnička pornografija, kao i pojedinca koji učitava takav sadržaj na web stranice. Ovaj Akt nastoji pozvati na odgovornost i web stranice poput Googlea ili Facebooka preko kojih se dijele poveznice koje dovode do takvih eksplicitnih sadržaja ukoliko ne uklone te veze na vrijeme odmah nakon što su obaviješteni o prirodi takvih poveznica. Međutim, kao što sam prije već spomenula, takve stranice poput Facebooka ili Googlea su trenutno zaštićene CDA-om, a ako bi se osvetnička pornografija proglasila federalnim zločinom to bi ju izuzelo od zaštite CDA-a.¹³

U ožujku 2022., kao dio *Violence Against Women Act Reauthorization Act of 2022* (Zakona o ponovnom odobrenju Zakona o nasilju nad ženama iz 2022.), Kongres je prvi put donio savezni zakon o osvetničkoj pornografiji, dopuštajući pojedincu da podnese saveznu tužbu protiv osobe koja je otkrila intimne slike bez pristanka pojedinca.¹⁴ Također Akt, uključuje razumne mjere povjerljivosti kako bi se osiguralo da javna stambena agencija ili vlasnik ili upravitelj ne otkriju lokaciju stambene jedinice stanara osobi koja počini čin obiteljskog nasilja, seksualnog napada ili uhođenja stanara. Do ožujka 2023. 48 država i Washington D.C. donijeli su zakone koji zabranjuju distribuciju ili proizvodnju pornografije bez pristanka. Dvije države bez zakona koji zabranjuju distribuciju ili proizvodnju pornografije bez pristanka bile su Massachusetts i Južna Karolina.

¹³ M.Kamal,W.J.Newman ,Revenge Pornography: Mental Health Implications and Related Legislation str.365.

¹⁴ [<https://crsreports.congress.gov/product/pdf/LSB/LSB10723> Congressional Research Service, "Federal Civil Action for Disclosure of Intimate Images: Free Speech Considerations," April 1, 2022

3.2 REGULACIJA OSVETNIČKE PORNOGRAFIJE U PRAVU SR NJEMAČKE

U Njemačkoj ne postoje zakoni koji se doslovno referiraju na osvetničku pornografiju. Međutim, velika većina sudske prakse je dopustila da se trenutno zakonodavstvo primjenjuje i na slučajeve poput osvetničke pornografije. Zbog težine njemačke sudske prakse i važnosti njezina utjecaja, još je uvijek relevantno tumačenje koje je predložio njemački Savezni sud. 13. listopada 2015. godine, njemački Vrhovni sud (Bundesgerichtshof) donio je presudu u kojoj je odlučeno da se fotografije bivšeg partnera moraju ukloniti na zahtjev drugog partnera. Ta usvojena kriminalizacija djela kojima se narušava intimna privatnost fotografiranjem žrtava, omogućuje žrtvama da brane svoja prava u slučaju ilegalne distribucije takvih fotografija trećim osobama, čak i u situacijama kada je žrtva pristala na takva snimanja.¹⁵ Takva djela smatraju se povredom privatnosti. Razlozi za presudu temeljili su se na člancima 823. i 1004. Njemačkog građanskog zakonika (BGB), u vezi s naknadom štete, te na članku 2. stavak 1. njemačkog Ustava koji se odnosi na zaštitu privatnosti i osobnih prava. Kaznena odgovornost za osvetničku pornografiju proizlazi iz članka 201a, koji se odnosi na povredu intimne privatnosti fotografiranjem, Njemačkog kaznenog zakona (StGB) koji za takvo djelo predviđa kaznu zatvora u trajanju do 2 godine ili novčanu kaznu u vrijednosti do 60 000 eura.¹⁶ Odredbe zakona koje bi se u ovom slučaju odnosile na osvetničku pornografiju nalaze se unutar petnaestog poglavlja (Povreda privatnosti), tako da Njemački kazneni zakon tretira osvetničku pornografiju kao zločin protiv privatnosti (kazneno djelo povrede privatnosti). Također, građanske odredbe koje nude zaštitu u slučajevima osvetničke pornografije proizlaze iz GDPR-a i Zakona o autorskim pravima (odjeljak 22, Zakon o autorskim pravima u umjetnosti) prema kojima svatko ima pravo prigovoriti neovlaštenom širenju ili javnom prikazivanju vlastitih fotografija od strane drugih osoba.¹⁷

¹⁵ BGH ruling, October 13, 2015—VI ZR 271/14. , <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=73173&pos=0&anz=1>

¹⁶ K.Mania , Legal Protection of Revenge and Deepfake Porn Victims in the European Union: Findings From a Comparative Legal Study, str.5

¹⁷ K.Mania , Legal Protection of Revenge and Deepfake Porn Victims in the European Union: Findings From a Comparative Legal Study, str.6

4. OSVETNIČKA PORNOGRAFIJA U KONTEKSTU ČL.8 EKLJP

Članak 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda odnosi se na pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života.

“PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA

1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.
2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.” (Čl.8.EKLJP) ¹⁸

Kako bi se podnositelj zahtjeva mogao pozvati na članak 8., on mora pokazati da je njegov prigovor obuhvaćen barem jednim od četiriju interesa navedenih u tom članku, odnosno: privatnim životom, obiteljskim životom, domom ili dopisivanjem. ¹⁹

Sud prvo utvrđuje ulazi li tužbeni zahtjev podnositelja u opseg članka 8. Nadalje, Sud ispituje je li došlo do miješanja u to pravo ili jesu li uključene pozitivne obveze države da zaštiti to pravo. Uvjeti pod kojima se država može miješati u ostvarivanje zaštićenog prava navedeni su u stavku 2. članka 8., odnosno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.²⁰ Ograničenja su dopuštena ako su „u skladu sa zakonom“ ili „propisana zakonom“ i „nužna u demokratskom društvu“ radi zaštite jednog od gore navedenih ciljeva. Pri ocjenjivanju testa nužnosti u demokratskom društvu, Sud često treba uspostaviti ravnotežu između interesa podnositelja zahtjeva zaštićenih člankom 8. i interesa treće strane zaštićenih drugim odredbama Konvencije i njezinih Protokola.²¹

Pojam privatnog života nije ograničen na unutarnji krug u kojem pojedinac može živjeti svoj osobni život kako želi i isključiti vanjski svijet.

Članak 8. štiti pravo na osobni razvoj, bilo u smislu osobnosti ili osobne autonomije, što je važno načelo na kojem se temelji tumačenje jamstava temeljem članka 8. On obuhvaća pravo svakog pojedinca da pristupi drugim ljudima kako bi uspostavio i razvio odnose s njima i s

¹⁸ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, (MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17), čl.8

¹⁹ Vodič kroz 8.članak Europske konvencije o ljudskim pravima, Vijeće Europe, str. 7.

²⁰ Vodič kroz 8.članak Europske konvencije o ljudskim pravima, Vijeće Europe, str. 7.

²¹ Vodič kroz 8.članak Europske konvencije o ljudskim pravima, Vijeće Europe, str. 7.

vanjskim svijetom, odnosno pravo na „privatni društveni život“ (Bărbulescu protiv Rumunjske [VV], stavak 71.; Botta protiv Italije, stavak 32.).²²

Međutim, članak 8. ne jamči da pravo kao takvo da se uspostavi odnos s jednom određenom osobom, osobito ako druga osoba ne dijeli želju za kontaktom i ako je osoba s kojom podnositelj zahtjeva želi održavati kontakt bila žrtva ponašanja koje su domaći sudovi ocijenili štetnim (Evers protiv Njemačke, stavak 54.).²³

Svatko ima pravo voditi privatni život daleko od neželjene pažnje (Khadija Ismayilova protiv Azerbajdžana, stavak 139.). Sud je dosljedno smatrao da pojam privatnog života obuhvaća aspekte vezane uz osobni identitet, kao što su ime osobe, njezina fotografija ili tjelesni i moralni integritet; jamstvo koje pruža članak 8. Konvencije prvenstveno je namijenjeno osiguranju razvoja osobnosti svakog pojedinca u njegovim odnosima s drugim ljudima bez vanjskog miješanja. Stoga čak i u javnom kontekstu postoji određena zona interakcije jedne osobe s drugima koja može ulaziti u opseg privatnog života (Von Hannover protiv Njemačke (br. 2) [VV], stavak 95.).²⁴

Nadalje, pojam „privatnog života“ širok je pojam koji se ne može iscrpno definirati, a koji obuhvaća tjelesni i psihički integritet osobe te stoga može uključivati više aspekata identiteta osobe, kao što su rodna identifikacija i spolna orijentacija, ime ili elementi koji se odnose na pravo osobe na vlastitu sliku. Taj pojam obuhvaća osobne informacije za koje pojedinci mogu legitimno očekivati da se ne smiju objaviti bez njihovog pristanka (Axel Springer AG protiv Njemačke [VV], stavak 83.).²⁵

U pogledu fotografija, Sud je naveo da slika osobe predstavlja jedno od glavnih obilježja njezine osobnosti jer otkriva jedinstvene osobine osobe, a na temelju vlastite slike osoba se razlikuje od drugih osoba.²⁶ Pravo na zaštitu vlastite slike stoga je jedan od bitnih elemenata osobnog razvoja (Lopez Ribalda i drugi protiv Španjolske [VV], stavci 87. - 91. s daljnjim upućivanjima). Iako sloboda izražavanja uključuje objavljivanje fotografija, Sud je ipak utvrdio da zaštita prava i ugleda drugih ima osobitu važnost u tom području jer fotografije mogu sadržavati vrlo osobne ili čak intimne informacije o osobi ili njezinoj obitelji (Von Hannover protiv Njemačke (br. 2) [VV], stavak 103.).²⁷

²² Vodič kroz 8.članak Europske konvencije o ljudskim pravima, Vijeće Europe, str.35

²³ Vodič kroz 8.članak Europske konvencije o ljudskim pravima, Vijeće Europe, str.35

²⁴ Vodič kroz 8.članak Europske konvencije o ljudskim pravima, Vijeće Europe, str.35

²⁵ Vodič kroz 8.članak Europske konvencije o ljudskim pravima, Vijeće Europe, str.35

²⁶ Vodič kroz 8.članak Europske konvencije o ljudskim pravima, Vijeće Europe, str.35

²⁷ Vodič kroz 8.članak Europske konvencije o ljudskim pravima, Vijeće Europe, str. 36

Čak i neutralna fotografija koja prati priču koja prikazuje pojedinca u negativnom svjetlu predstavlja ozbiljno zadiranje u privatni život osobe koja ne traži publicitet (Rodina protiv Latvije, stavak 131.). Sud je naveo ključne čimbenike koje je potrebno razmotriti prilikom uspostavljanja ravnoteže između prava na ugled na temelju članka 8. i slobode izražavanja na temelju članka 10. kako slijedi: doprinos raspravi od općeg interesa; koliko je poznata dotična osoba i koja je tema izvješća?; prethodno ponašanje dotične osobe; sadržaj, oblik i posljedice objavljivanja; okolnosti u kojima su fotografije snimljene; i težina izrečene sankcije (stavci 108. - 113.; Axel Springer AG protiv Njemačke [VV], stavci 89. - 95.; Couderc i Hachette Filipacchi Associates protiv Francuske [VV], stavci 90. - 93.; Rodina protiv Latvije, stavak 104.). Prema tome, svatko, uključujući osobe poznate javnosti, ima legitimno očekivanje da će njegov privatni život biti zaštićen (Von Hannover protiv Njemačke (br. 2) [VV], stavci 50. - 53. i 95. - 99.; Sciacca protiv Italije, stavak 29.; Reklos i Davourlis protiv Grčke, stavak 40.; Alkaya protiv Turske, u pogledu zaštite privatne adrese poznate glumice). Međutim, to nije nužno odlučujući čimbenik (Bărbulescu protiv Rumunjske [VV], stavak 73.).²⁸

Sudska praksa Suda uglavnom podrazumijeva pravo pojedinca da kontrolira upotrebu svoje slike, uključujući i pravo da odbije njezino objavljivanje (Reklos i Davourlis protiv Grčke, stavci 40. i 43., u kojem su snimljene fotografije novorođenog djeteta u privatnoj klinici bez prethodnog dopuštenja roditelja, a negativi su zadržani; Von Hannover protiv Njemačke (br. 2) [VV], stavak 96.).²⁹

Država ima pozitivne obveze osigurati uspostavljanje učinkovitih kaznenopravnih odredbi o zabrani snimanja bez pristanka. Predmet Söderman protiv Švedske [VV] odnosio se na pokušaj tajnog snimanja četrnaestogodišnje djevojke od strane njezinog očuha i njezinog prigovora da ju švedski pravni sustav, koji u to vrijeme nije branio snimanje osobe bez njezinog pristanka, nije zaštitio od povrede njezinog osobnog integriteta).³⁰

Bitan sastojak obiteljskog života jest pravo na zajednički život kako bi se obiteljski odnosi mogli normalno razvijati, a članovi obitelji mogli uživati u međusobnom društvu. Pojam obiteljskog života je autonomni pojam i prema tome, postojanje obiteljskog života ovisi o stvarnom postojanju bliskih osobnih veza u praksi.³¹

²⁸ Vodič kroz 8.članak Europske konvencije o ljudskim pravima, Vijeće Europe, str. 36

²⁹ Vodič kroz 8.članak Europske konvencije o ljudskim pravima, Vijeće Europe, str. 36

³⁰ Vodič kroz 8.članak Europske konvencije o ljudskim pravima, Vijeće Europe, str. 36

³¹ Vodič kroz 8.članak Europske konvencije o ljudskim pravima, Vijeće Europe, str.36

Pravo na poštovanje „dopisivanja“ u smislu članka 8. stavka 1. ima za cilj zaštitu povjerljivosti komunikacije u nizu različitih situacija.³² Taj pojam očito obuhvaća privatna ili poslovna pisma uključujući i situacije kada je pošiljalac zatvorenik, obuhvaća telefonske razgovore članova obitelji međusobno ili s drugim osobama, telefonske pozive iz privatnih ili poslovnih prostora. Zaštićeni su posebice elektroničke poruke (e-pošta), korištenje internetom, podaci pohranjeni na računalnim poslužiteljima, uključujući tvrde diskove i diskete.³³

Smatram da se osvetnička pornografija, po svojoj definiciji kao djelo zlouporabe spolno eksplicitnog sadržaja koji je snimljen uz pristanak žrtve iz odnosa povjerenja prema partneru, treba moći svrstati pod članak 8. Konvencije iz razloga što se članak 8. odnosi na pravo na poštovanje privatnosti, a sadržaj osvetničke pornografije je svakako nešto što ulazi u sferu privatnog s obzirom da se radi o spolno eksplicitnom sadržaju koji je namjenjen za privatnu upotrebu između žrtve i partnera koja se temelji na odnosu povjerenja. Članak 8. Konvencije dotiče se i prava na poštovanje obiteljskog života, a obiteljski život u svojoj biti ovisi o postojanju bliskih osobnih veza jer je upravo kod osvetničke pornografije ključan taj odnos povjerenja koji je do sada spomenut već nekoliko puta kroz ovaj rad. Počinitelj kaznenog djela osvetničke pornografije u većini slučajeva biti će osoba s kojom je žrtva bila u bliskom odnosu, radilo se o njenom partneru ili supružniku i s kojim je žrtva razlikala odnos povjerenja koji je izvršenjem ovog kaznenog djela narušen. Članak 8. Konvencije dotiče se i prava na poštovanja „dopisivanja“, tj. zaštite povjerljivosti komunikacije, a dopisivanje je glavni način kod distribucije osvetničke pornografije. Kao što smo prethodno već istaknuli, sadržaj osvetničke pornografije u modernom društvu postaje dostupan drugoj osobi upravo dopisivanjem i komuniciranjem preko SMS-a, e-pošte i različitih internetskih društvenih mreža.

U predmetu Buturuga protiv Rumunjske od 11. veljače 2020. Sud je utvrdio povredu članka 8. Konvencije. Podnositeljica je prijavila M.V-a koji joj je prijetio ubojstvom i kasnije neovlašteno pristupio njezinim elektroničkim računima, uključujući njezin Facebook račun, te da je napravio kopije njezinih privatnih razgovora, dokumenata i fotografija.

³² Vodič kroz 8.članak Europske konvencije o ljudskim pravima, Vijeće Europe, str.98

³³ Vodič kroz 8.članak Europske konvencije o ljudskim pravima, Vijeće Europe, str.98

U predmetu Volodina protiv Rusije od 14. rujna 2021. Sud je utvrdio povredu članka 8. Konvencije. Podnositeljica zahtjeva bila je u vezi s gospodinom S. koji joj je nakon prekida prijetio smrću, jednom ju je oteo i napastvovao u više prigoda. Gospodin S. podnositeljici je hakirao profile na društvenim mrežama i slao neprimjerene poruke njenim kontaktima, a kasnije je napravio nove lažne profile na kojima je objavljivao njezine intimne fotografije.

Uzevši u obzir sve navedene elemente, možemo zaključiti da iako osvetnička pornografija nije izravno regulirana i propisima Konvencije, osvetnička se pornografija može razmatrati kroz članak 8. koji se odnosi na zaštitu, odnosno pravo na poštovanje obiteljskog i privatnog života.

5. REGULACIJA OSVETNIČKE PORNOGRAFIJE U PRAVU EU

Mnoge europske zemlje imaju široke zakone koji se odnose na privatnost i koji se mogu primijeniti na osvetničku pornografiju. Francuska kriminalizira namjernu povredu intimnog privatnog života druge osobe prenošenjem fotografija osobe koja se nalazi unutar privatnog mjesta, bez pristanka dotične osobe.³⁴ U Njemačkoj je Vrhovni sud 2014. presudio da intimne fotografije partnera moraju biti izbrisane na zahtjev partnera.³⁵ Italija je 2019. odobrila zakon kojim se kažnjava zatvorskom kaznom od jedne do šest godina i novčanom kaznom od 5.000 do 15.000 eura tko širi slike ili videozapise sa seksualno eksplicitnim sadržajem, s namjerom da ostanu privatni, bez pristanka predstavljenih osoba.³⁶ Zakon koji kriminalizira osvetničku pornografiju na Malti stupio je na snagu u studenom 2016. Članak 208E malteškog Kaznenog zakona kažnjava svakoga tko, s namjerom da izazove uznemirenost, emocionalnu štetu ili štetu bilo koje prirode, otkrije privatnu seksualnu fotografiju ili film bez pristanka osoba ili osobe prikazane na takvoj fotografiji ili filmu. Takva bi osoba, po presudi, bila kažnjena kaznom zatvora u trajanju do dvije godine ili novčanom kaznom od najmanje 3.000 € do najviše 5.000 €, ili i kaznom zatvora i novčanom kaznom.³⁷

Usvajanjem Uredbe EU 2016/679 (Opća uredba o zaštiti podataka – GDPR), operativne od 25. svibnja 2018., Europska unija predložila je ojačati i standardizirati europski regulatorni okvir o privatnosti i zaštiti osobnih podataka s obzirom na sve veće širenje digitalnih medija (Uredba EU br. 2016/679). Uredba 2016/679 je stoga stvorena s prvenstvenom svrhom prilagodbe prethodnog zakonodavstva (Direktiva 95/46/EC) digitalnom dobu. Članak 17. GDPR-a uvodi „pravo na brisanje“, tj. pravo „biti zaboravljen“, da se podaci prethodno dodijeljeni voditelju obrade (kojeg je odredba zamišljala kao onoga koji određuje svrhe i sredstva obrade osobnih podataka) izbrišu. GDPR utvrđuje nekoliko okolnosti u kojima ispitanik ima pravo ishoditi brisanje osobnih podataka od voditelja obrade bez nepotrebnog odgađanja. Tri glavne situacije u kojima je zahtjev za brisanjem podataka zakonit su: nepotrebnost podataka (u odnosu na svrhu za koju su izvorno prikupljeni), povlačenje privole

³⁴ "French Penal Code Article 226-1" 19 November 2013.

³⁵ Simpson, Jack (2 July 2014). "[Revenge porn: What is it and how widespread is the problem?](#)".

³⁶ "[Violenza sulle donne, il codice rosso è legge: c'è il sì del Senato](#)". *la Repubblica* (in Italian). 17 July 2019. Retrieved 19 October 2020.

³⁷ Grech Helena (17 April 2017). "[Government does not exclude updating current laws on suits for pain and suffering](#)". *The Malta Independent*. Retrieved 17 April 2017.

za obradu podataka ili nezakonita uporaba podataka. Pravo na zaborav omogućavalo je pojedincima da ih se zbog jedne pogreške ne osudi za čitav život. Pravo na zaborav bilo je jedinstveno pravo pojedinca da sam upravlja vlastitim podacima koji se nalaze na internetu. Međutim, pravo na zaborav nije uvedeno tek GDPR-om, ono je do neke mjere već postojalo u pravu EU, a postojalo je i u argentinskom pravu. Pravo na zaborav u početku je nastalo isključivo iz sudske prakse, a najznačajniji je bio slučaj Costeja (C-131/12) koji se vodio pri Sudu Europske unije između španjolske podružnice Googlea protiv španjolskog nadzornog tijela AEPD-a (Španjolska agencija za zaštitu podataka) i Maria Costeje Gonzaleza. U pozadini je slučaja ovrha nad nekretninama zbog dugovanja prema državi. To je bilo i medijski popraćeno u novinama, i to davne 1998. godine. Gospodin Costeja bio je jedan od onih čije su nekretnine ovršene, a *googlanjem* svoga imena 2009. godine naišao je na sporni novinski članak. Zamolio je Google da te podatke ukloni zbog manjka relevantnosti jer je od tog događaja prošlo više od deset godina. Nakon toga je i uputio žalbu AEPD-u u kojoj je tražio uklanjanje članka i od Googlea i od novina. Agencija je naredila Googleu da ukloni poveznicu, ali iz Googlea to nisu htjeli napraviti. Novine nisu morale ukloniti sadržaj. Google je smatrao da se tvrtku ne primjenjuje *Direktiva 95/46/EZ* jer ne obrađuje podatke, a k tome i da g. Costeja nema pravo brisanja tih podataka jer ih je izvor u ovome obradio na zakonit način. Sud je utvrdio i da tražilice također obrađuju podatke u smislu zakona te da se *Direktiva* primjenjuje i na Google jer posluje u EU državama preko podružnice u Španjolskoj, što je i danas relevantno zbog GDPR-a. Sud je nadalje odlučio da podaci „koji se pokažu neprikladnima, kad nisu relevantni odnosno nisu više relevantni ili kad su pretjerani u odnosu na te svrhe i vrijeme koje je proteklo“ mogu postati nezakoniti za obradu čak i ako su isprva obrađeni na zakonit način. Tako se i rezultati pretraživanja moraju ukloniti na zahtjev ako zadovoljavaju prethodne uvjete. To se pravo tada nigdje nije izričito navodilo, no izvodilo se iz Povelje Europske unije o temeljnim pravima i *Direktive 95/46/EZ*.³⁸

Danas pravo na zaborav omogućuje pojedincima da sami utječu na to što će se od njihovih podataka i sadržaja koji se odnose na njih pojavljivati na internetu. Pravo na zaborav uvelike može pomoći žrtvama osvetničke pornografije na način da se takvi sadržaji u što kraćem periodu zauvijek uklone sa velikih internetskih tražilica pomoću Google-a, barem svi takvi sadržaji koji se vežu uz njihovo ime.

Kako bi se olakšalo uklanjanje URL veza koje vode do osvetničke pornografije, Google je korisnicima omogućio ispunjavanje obrasca koji služi uklanjanju eksplicitnih ili intimnih

³⁸ <https://gdprinformer.com/hr/gdpr-clanci/pravo-na-zaborav-sto-sve-obuhvaca>

osobnih slika bez pristanka sa Googlea. Uvjeti za uklanjanje osvetničke pornografije su da slika prikazuje pojedinca koji traži uklanjanje, bilo da je gol, u seksualnom činu ili u intimnom stanju. Sljedeći uvjet postavljen od strane Google-a je da pojedinac nije pristao ili na sudjelovanje u takvom eksplicitnom činu ili na samo snimanje takvog čina za javnost ili da je pojedinac pristao i na sudjelovanje i na snimanje, ali se njegov pristanak odnosio samo na privatnu upotrebu. Obično ovakav sadržaj nema vrijednost od javnog interesa i stoga će biti uklonjen, međutim, u vrlo rijetkim slučajevima Google može odlučiti ne ukloniti ovaj sadržaj zbog velikog javnog interesa za sadržaj od strane njegovih drugih korisnika.³⁹

U prosincu 2020., Europska komisija predložila je promjene Digital Services Acta (Zakon o digitalnim uslugama, u daljnjem tekstu "DSA") koji je ostao uglavnom nepromijenjen od usvajanja Direktive o e-trgovini 2000. (e-Commerce Directive). Prijedlozi za ažuriranje trenutnog pravnog okvira EU-a koji regulira digitalne usluge imaju za cilj bolje reguliranje velikih tehnoloških platformi i pozivanje na njihovu odgovornost. Daljnji ažurirani tekst, koji je uveo nekoliko izmjena u prijedlog Komisije, izglasan je u Europskom parlamentu u siječnju 2022. U tekstu predstavljenom Europskom vijeću, članak 24b navodi propise koji reguliraju pornografske web stranice. Zahtjevi su uključivali provjeru broja telefona i adrese e-pošte za korisnike koji učitavaju sadržaj; i za web stranice kako bi se osiguralo da njihov sadržaj moderiraju ljudi (umjesto AI). Žrtve zlorporabe fotografija mogle bi zatražiti uklanjanje sadržaja bez pružanja osobnih podataka, međutim članak 24b nije usvojen.⁴⁰

³⁹ G.C. Gosepa, Tilburg University (2021) - Reputation and the right to erasure in the European Union, str.30.

⁴⁰ Debarge, Prtorić(2022.) -the European-wide battle to crack down on revenge porn-
<https://www.equaltimes.org/the-european-wide-battle-to-crack?lang=en#.ZDFpVuxBzfZ>

6. OSVETNIČKA PORNOGRAFIJA U HRVATSKOM ZAKONODAVSTVU

6.1 Pravni okvir prije Novele KZ iz 2021.

Prije novele Kaznenog zakona iz 2021. postavljalo se pitanje gdje bi se uopće mogla smjestiti osvetnička pornografija te u kojem bi ju dijelu zakona prvo potražili. Kad razmišljamo o osvetničkoj pornografiji kao kaznenom djelu i njenom počinitelju koji bi često bila osoba od povjerenja, odnosno osoba s kojom je žrtva u ljubavnom odnosu, a s obzirom na predmet tog kaznenog djela i činjenici da se radi o eksplicitnim fotografijama ili videosnimkama, vrlo vjerovatno bi nam prvo palo napamet da će to djelo pripadati u kaznena djela protiv spolne slobode. Međutim ta kategorija kaznenih djela nije bila dovoljno prikladna za svrstavanje osvetničke pornografije.

Osvetnička pornografija se i tada mogla svrstati jedino pod kaznena djela protiv privatnosti (glava 14).

Članak 144. Kaznenog zakona iz 2011.godine odnosi se na neovlašteno slikovno snimanje te govori da onaj tko drugoga koji se nalazi u stanu ili prostoru posebno zaštićenom od pogleda neovlašteno slikovno snimi ili takvu snimku uporabi ili učini dostupnom trećoj osobi i na taj način povrijedi njegovu privatnost, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine, a ako to kazneno djelo počini službena osoba u obavljanju službe ili javne ovlasti, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine. Takvo kazneno djelo se progoni po prijedlogu, a snimke i posebne naprave kojima je počinjeno kazneno djelo će se oduzeti.⁴¹

Međutim, ovaj članak Kaznenog zakona nije bio adekvatan za sankcioniranje osvetničke pornografije s obzirom da se najveći broj slučajeva osvetničke pornografije odnosi na snimke i fotografije nastale uz pristanak iz odnosa povjerenja. Stoga su žrtve osvetničke pornografije prema prethodnome zakonu bile nemoćne jer se počinitelj nije mogao kazniti s obzirom da su snimke nastale uz pristanak.

Javnost Republike Hrvatske je 2015.godine zatresao seks-skandal nad poznatom manekenkom T.K. Žrtva je bila snimana tijekom spolnog odnosa od strane D.R koji je snimku učinio dostupnom trećim osobama. Nakon šest godina, 2021.D.R je pravomoćno osuđen na kaznu zatvora od jedne godine i jedanaest mjeseci zbog neovlaštenog slikovnog snimanja T.K.

⁴¹ Kazneni zakon ("NN" br.125-2498/11), čl.144.

U zadnjih 20 godina, bilo je još mnogih takvih javno popraćenih djela osvetničke pornografije nad javnim osobama i smatram da se time podigla svijest o potrebi uvođenja osvetničke pornografije u Kazneni zakon. Javnost je tada iz prve ruke mogla svjedočiti kako osvetnička pornografija utječe na žrtvu, na njeno psihičko i fizičko stanje te na kvalitetu života nakon što je doživjela takvo kazneno djelo. Postale su nužne promjene u našem zakonodavstvu kako bi se zaštitilo žrtve osvetničke pornografije jer je modernizacijom digitalizacije suvremenog doba postalo nemoguće spriječiti takva djela.

6.2 Zloupotreba snimke spolno eksplicitnog sadržaja

Novelom Kaznenog zakona iz 2021. uvodi se novi članak 144.a Kaznenog zakona kojim se uvelo novo kazneno djelo pod imenom zloupotreba snimke spolno eksplicitnog sadržaja. Članak 144.a govori o zloupotrebi snimke spolno eksplicitnog sadržaja na način da onaj tko zloupotrebi odnos povjerenja i bez pristanka snimane osobe učini dostupnim trećoj osobi snimku spolno eksplicitnog sadržaja koja je snimljena uz pristanak te osobe za osobnu uporabu i na taj način povrijedi privatnost te osobe, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine, ako počinitelj počini to kazneno djelo uporabom računalnog sustava ili na drugi način izradi novu ili preinači postojeću snimku spolno eksplicitnog sadržaja i tu snimku uporabi kao pravu te time povrijedi privatnost osobe na toj snimci isto će se kazniti kaznom zatvora do jedne godine, međutim ukoliko ovo kazneno djelo počini počinitelj putem računalnog sustava ili mreže ili na drugi način zbog čega je snimka postala dostupna većem broju osoba, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine. Ovo kazneno djelo se progoni po prijedlogu, a snimke i posebne naprave kojima je počinjeno kazneno djelo zloupotrebe snimke spolno eksplicitnog sadržaja će se oduzeti.⁴²

Iz navedenog proizlazi (kao što smo već prethodno u ovom radu spominjali) da je i u našem zakonodavstvu izmjenom ovog naziva izbjegnut pojam "osvetnička pornografija", upravo iz razloga što se motiv osвете kao cilj i ne nalazi u njegovom opisu pa je naglasak na zaštiti povjerenja i postojanju pristanka. Temeljnim oblikom ovog kaznenog djela sankcionira se onaj tko zloupotrebi odnos povjerenja i bez pristanka snimane osobe učini dostupnim trećoj osobi snimku spolno eksplicitnog sadržaja koja je snimljena uz pristanak te osobe za osobnu uporabu i na taj način povrijedi njezinu privatnost. Djelo je propisano kao materijalno kazneno djelo kod kojeg treba utvrditi nastup posljedice koja se sastoji u povredi privatnosti jer ako nema posljedice, nema ni kaznenog djela. Zaštita povjerenja koju smo već spominjali vidljiva je u činjenici da se kumulativno traži nepostojanje pristanka snimane osobe da učini dostupnim trećoj osobi snimku spolno eksplicitnog sadržaja.⁴³ Nastavno, ovim se kaznenim djelom u st. 2. inkriminira i onaj tko uporabom računalnog sustava ili na drugi način izradi novu ili preinači postojeću snimku spolno eksplicitnog sadržaja i tu snimku uporabi kao pravu te time povrijedi privatnost osobe na toj snimci. Kvalificirani oblik propisan je kada počinitelj

⁴² Kazneni zakon ("NN" br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22.), čl.144a

⁴³ S.Roksandić, Šesta novela Kaznenog zakona (2021.), str. 460.

opisano kazneno djelo počini putem računalnog sustava ili mreže i na taj ga način učini dostupnim većem broju osoba.⁴⁴ Dakle, kažnjivo postaje i djelo povezano uz takozvanu *deepfake* pornografiju, u kojoj se korištenjem moderne tehnologije i manipuliranjem (eksplicitnog) sadržaja na slici ili snimci digitalno mijenja lik ili se izradi novi, manipulativni sadržaj, s ciljem kršenja nečije privatnosti.

Ovo kazneno djelo progoni se po prijedlogu oštećenika (st. 4.). U stavku 5. posebno se propisuje oduzimanje snimki i posebnih naprava kojima je počinjeno to kazneno djelo. Iako bi te snimke mogle biti oduzete i sukladno općim odredbama o oduzimanju predmeta (čl. 79. KZ-a), ratio te odredbe jest sprječavanje novih potencijalnih povreda privatnosti daljnjim činjenjem dostupnih snimki iz toga članka trećim osobama.⁴⁵

Smatram da je hrvatski zakonodavac na dobar način svrstao ovo djelo pod glavu XIV - Kaznena djela protiv privatnosti. Sankcioniranje osvetničke pornografije velik je korak u doba digitalizacije, ali i prijeko potreban. Članak 144.a obuhvatio je sve bitne segmente kaznenog djela osvetničke pornografije, jasno je opisao kazneno djelo i uveo pravednu sankciju, a istovremeno je obuhvatio i kvalificirani oblik tog kaznenog djela.

Sankcioniranje osvetničke pornografije velik je korak u zaštiti žena od nasilja i očekujemo preventivno djelovanje ovakvog poteza zakonodavca i prema ostalim sličnim oblicima ponašanja i suzbijanje kaznenih djela preko interneta koja su u ovom stoljeću u itekakvom porastu.

U 2021.u Republici Hrvatskoj prijavljeno je 12 kaznenih djela zlouporabe snimke spolno eksplicitnog sadržaja, od kojih je bilo 5 nepoznatih počinitelja, a razriješeno je svih 12.⁴⁶ Tijekom 2022. godine započelo je ukupno osam (8) kaznenih postupaka zbog počinjenja kaznenog djela zlouporabe snimke spolno eksplicitnog sadržaja iz čl. 144.a Kaznenog zakona te su donesene dvije (2) pravomoćne osuđujuće presude.

Prema statističkim podacima Ministarstva unutarnjih poslova iz 2022. počinjeno je trideset i pet kaznenih djela zlouporabe snimke spolno eksplicitnog sadržaja od kojih je osam počinjeno korištenjem komunikacijskih tehnologija, šest korištenjem društvenih mreža , a dvoje aplikacijama za razmjenu digitalnih sadržaja. Trideset i pet kaznenih djela je

⁴⁴ S.Roksandić, Šesta novela Kaznenog zakona (2021.), str. 460.

⁴⁵ S.Roksandić, Šesta novela Kaznenog zakona (2021.), str. 461.

⁴⁶ Statistika MUP (2022.) -

https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2022/PRILOG_%20EVIDENTIRANA%20KD%20U%20RH%20U%202021_I%20RASPROSTRANJENOST%20PO%20PU.pdf

prijavljeno, od kojih je petanest počinio nepoznati počinitelj. Trideset i jedno kazneno djelo je razješeno čime je postotak razrješenja kaznenog djela zlouporabe snimke spolno eksplicitnog sadržaja 88,6% , a jedanaest ih je naknadno razrješeno što čini postotak od 73,3%. Zlouporaba snimke spolno eksplicitnog sadržaja time čini 6% od ukupno prijavljenih kaznenih djela u Republici Hrvatskoj u 2022.⁴⁷

⁴⁷ Statistika MUP(2023.)-
https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2022/PRILOG_%20EVIDENTIRANA%20KD%20U%20RH%20U%202021_I%20RASPROSTRANJENOST%20PO%20PU.pdf

6.3 Primjeri osvetničke pornografije iz sudske prakse

Primjer 1.

Činjenično stanje

Okrivljenik S.LJ je zloupotrijebio snimke spolno eksplicitnog sadržaja koje mu je poslala K.M za osobnu uporabu, a S.LJ ih je učinio dostupnim trećoj osobi te se nametljivo ponašao i uspostavljao neželjen kontakt sa K.M i time je zastrašivao i izazvao kod nje tjeskobu i strah za njezinu sigurnost.

S.LJ je u vremenskom periodu od 18.srpnja 2021. do 7.listopada 2021. s ciljem uspostavljanja neželjenog kontakta s K.M., nakon što je ista s njime prekinula vezu i svaki kontakt te ga je blokirala na aplikacijama "Facebook" i "Messenger", ustrajno i kroz dulje vrijeme istu kontaktirao putem aplikacije "Messenger", društvene mreže "Facebook" i putem mobilnog uređaja preko poziva i SMS poruka uvredljivog sadržaja, od kojih su neke glasile "ukoliko se ne javiš, napraviti ću ti pizdariju; ja sjedim sa zamjenikom načelnika, da se nisi dobro jebala sad bi napravio frku" nakon čega je, kako mu ista nije odgovarala, i njejoj kćeri N.Š. putem aplikacije Viber slao SMS poruke i fotografije koje su se odnosile na istu navodeći da K.M dođe do njega da ga seksualno zadovolji, na koji je način kod K.M izazvao tjeskobu, paniku, uznemirenost i strah za njezinu sigurnost.

Slijedom navedenog Općinski sud u B. je primijenio članak 140. stavak 2. koji se odnosi na nametljivo ponašanje u vezi sa stavkom 1. KZ i počinitelju utvrdio kaznu zatvora u trajanju od 7 mjeseci.

S.LJ je u vremenskom periodu od 1. listopada 2021. do 7. listopada 2021. putem mobilnog uređaja putem aplikacije Viber N.Š, kćeri K.M slao eksplicitne fotografije i videa njezine majke, bez njene suglasnosti, a koje je sačinio za vrijeme kada je bio u ljubavnoj vezi s K.M, narušivši time njenu intimu, na način koji je kod K.M izazvao osjećaj posramljenosti i bespomoćnosti radi slanja njenih eksplicitnih fotografija. S.LJ je zloupotrijebio odnos povjerenja i bez pristanka snimane osobe učinio dostupnim trećoj osobi snimku spolno eksplicitnog sadržaja koja je snimljena uz pristanak te osobe za osobnu uporabu i na taj način povrijedio privatnost te osobe.

Slijedom navedenog, sud je utvrdio povredu članka 144.a. stavka 1. KZ⁴⁸ koji se odnosi na zlouporabu snimke spolno eksplicitnog sadržaja i počinitelju utvrdio kaznu zatvora u trajanju od 6 mjeseci.

Sud je počinitelja osudio na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 10 mjeseci na temelju odredbe članka 51. stavka 1. i stavka 2. KZ.

Sud je izrekao uvjetnu osudu na način da se jedinstvena kazna zatvora na koju je okrivljenik S.LJ. osuđen neće izvršiti ako u vremenu provjeravanja u trajanju od 2 (dvije) godine ne počini novo kazneno djelo.

Iz obrazloženja

Sud u obrazloženju navodi kako je prilikom odlučivanja o izdavanju kaznenog naloga na zahtjev Općinskog državnog odvjetništva u B. izvršen uvid u cjelokupnu dokumentaciju te kako dokazi opravdavaju izdavanje kaznenog naloga, temeljem članka 541. ZKP/08 (Zakon o kaznenom postupku (NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20, 80/22 ; u daljnjem tekstu "ZKP")) odlučeno je kao u izreci.

Na temelju članka 144.a. stavka 5. koji se odnosi na zlouporabu snimke spolno eksplicitnog sadržaja, fotografije spolno eksplicitnog sadržaja kojima je počinjeno ovo kazneno djelo oduzet će se od okrivljenika, a provedba nalaže PU K.-K., policijskoj postaji K. koje fotografije se trebaju uništiti.

Napomena

Iz činjeničnog stanja jasno je vidljivo da je uistinu došlo do povrede članka 144.a KZ-a koji se odnosi na zlouporabu snimke spolno eksplicitnog sadržaja jer je okrivljenik uistinu iskoristio odnos povjerenja sa žrtvom i učinio snimke spolno eksplicitnog sadržaja dostupne drugoj osobi bez pristanka žrtve. Uz povredu članka 144.a KZ-a, sud je odlučio kako je došlo i do povrede članka 140. stavka 2. koji se odnosi na nametljivo ponašanje, na situaciju u kojoj počinitelj ustrajno prati ili uhodi žrtvu ili s njom uspostavi odnosno nastoji uspostaviti neželjeni kontakt ili je na drugi način zastrašuje i time kod nje izazove tjeskobu ili strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba kad je takvo djelo počinjeno u odnosu na sadašnjeg ili bivšeg partnera s kojim je počinitelj bio u intimnoj vezi ili prema djetetu. Također, počinitelj je svojim ponašanjem i prijetnjama prisilio žrtvu da trpi njegovo ponašanje i ne prijavi ga nadležnim institucijama u roku 3 mjeseca koliko je žrtva trpila

⁴⁸ Kazneni zakon ("NN" br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22.)

uvrede, nametljivo ponašanje, a na kraju i zlouporabu snimke spolno eksplicitnog sadržaja. Kazneno djelo prisile je definirano u članku 138. KZ-a na način da će se onaj tko drugoga silom ili ozbiljnom prijetnjom prisili da što učini, ne učini ili trpi, kazniti kaznom zatvora do 3 godine. Smatram da je žrtva iz straha za sebe i svoju kćer bila prisiljena trpiti počiniteljevo ponašanje upravo kako bi zaštitila sebe i svoju kćer te da je počinitelj trebao biti optužen i za kazneno djelo prisile u stjecaju s kaznenim djelom nametljivog ponašanja i kaznenim djelom zlouporabe snimke spolno eksplicitnog sadržaja.

Primjer 2.

Činjenično stanje

Okrivljenik A.Š je zloupotrijebio snimku spolno eksplicitnog sadržaja koje mu je učinila dostupnim iz odnosa povjerenja P.V, a okrivljenik je zloupotrijebio taj odnos povjerenja i učinio dostupnim trećoj osobi snimku spolno eksplicitnog sadržaja koja je snimljena uz pristanak te osobe za osobnu uporabu i na taj način povrijedio privatnost te osobe.

A.Š je bez znanja i odobrenja P.V. putem aplikacije "Telegram" nepoznatoj osobi poslao više nagih fotografija P.V. snimljenih tijekom njihovog dopisivanja, koje su prikazivale njezine intimne dijelove tijela, nakon čega su navedene fotografije na neutvrđen način učitane na platformi "Onlyfans" koja služi za dijeljenje pornografskog sadržaja te ih je pregledala A.B.Š., prijateljica P.V., a što je kod P.V. izazvalo nelagodu i osjećaj poniženja te narušilo njezin privatni život.

Općinski sud u B. je počinitelja osudio na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 4 mjeseca na temelju članka 144.a stavka 1. KZ.

Sud je odlučio da se temeljem članka 56. KZ primjenjuje uvjetna osuda na način da se kazna zatvora u trajanju od 4 mjeseca neće izvršiti ako okrivljenik u vremenu provjeravanja od jedne godine ne počini novo kazneno djelo.

Iz obrazloženja

Sud u obrazloženju navodi da je prilikom odlučivanja o izdavanju kaznenog naloga na zahtjev Općinskog državnog odvjetništva izvršen uvid u cjelokupnu dokumentaciju spisa te da dokazi opravdavaju izdavanje kaznenog naloga temeljem članka 541. ZKP.

Napomena

Sud je počinitelja osudio na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 4 mjeseca na temelju članka 144.a stavka 1. KZ koji se odnosi na zlouporabu snimke spolno eksplicitnog sadržaja na način da će se kazniti zatvorom do jedne godine onaj tko zlouporabi odnos povjerenja i bez pristanka snimane osobe učini dostupnim trećoj osobi snimku spolno eksplicitnog sadržaja koja je snimljena uz pristanak te osobe za osobnu uporabu i na taj način povrijedi privatnost te osobe. Dakle, sud je počinitelja osudio na temelju toga što je nepoznatoj osobi poslao eksplicitne fotografije žrtve. Stavak 3. članka 144.a navodi kvalificirani oblik ovog kaznenog djela na način da onaj tko počini ovo kazneno djelo putem računalnog sustava ili mreže ili na drugi način zbog kojeg je snimka postala dostupna većem broju osoba, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine. Obzirom da je počinitelj putem aplikacije, dakle mreže, poslao fotografije spolno eksplicitnog sadržaja žrtve nepoznatoj osobi, počinitelj bi trebao odgovarati po kvalificiranom obliku s obzirom da su na kraju fotografije završile na porno stranici “OnlyFans” i da su postale dostupne velikom broju ljudi. Ako se vodimo logikom da žrtva nije objavila sama svoje eksplicitne fotografije, a da su bile dostupne samo počinitelju, tj. osobi s kojom je žrtva bila u intimnoj vezi, u svakom slučaju je ta osoba odgovorna što su te fotografije postale javno eksponirane, pogotovo jer je mogla računati na takav ishod poslavši eksplicitan sadržaj nepoznatoj osobi.

Članak 144.a u stavku 2. govori da će se istom kaznom kao u stavkom 1. kazniti onaj tko uporabom računalnog sustava ili na drugi način izradi novu ili preinači postojeću snimku spolno eksplicitnog sadržaja i tu snimku uporabi kao pravu te time povrijedi privatnost osobe na toj snimci (pseudopornografija/*deepfake* pornografija). Iako je pravno irelevantno radi li se pseudopornografiji, odnosno je li žrtva uistinu prikazana na snimkama spolno eksplicitnog sadržaja ili se radi o preinačenim snimkama, jer su kazne i za osvetničku pornografiju i za pseudopornografiju jednake, žrtva bi bila zadovoljnija da se odmah utvrdi da je ona na snimkama. Pseudopornografiju je u današnje doba izrazito lako napraviti uz pomoć raznih tehničkih alata, međutim, s obzirom na brzinu njenog širenja i činjenice da ju svatko može napraviti izrazito je teško dokazivati tko je zapravo počinitelj, a nemogućnost dokazivanja da netko nije na snimci može ostaviti velike posljedice na mentalno zdravlje osoba čije su

fotografije iskorištene. Ne postoji kazna ovog tipa koja može negirati žrtvine psihičke posljedice objave ovakvog sadržaja i stigmju ove vrste kaznenog djela za žrtvu.

6.4 Dječja pornografija

Dječju pornografiju najšire određujemo kao zloupotrebu djece u pornografske svrhe.⁴⁹ Konvencija o kibernetičkom kriminalu u članku 9. definira dječju pornografiju kao pornografski materijal koji vizualno prikazuje maloljetnika koji sudjeluje u seksualno eksplicitnom ponašanju, osobu koja izgleda kao maloljetnik koji sudjeluje u seksualno eksplicitnom ponašanju ili stvarne slike navedenih radnji. U Konvenciji o kibernetičkom kriminalu propisano je da svaka država potpisnica mora usvojiti zakonodavne i druge mjere koje su potrebne da se prema njezinom domaćem pravu proglase kaznenim djelima koja su počinjena namjerno i bespravno sljedeća ponašanja: proizvodnja dječje pornografije u svrhu njezine distribucije putem računalnog sustava, nuđenje ili stavljanje na raspolaganje dječje pornografije putem računalnog sustava, distribucija ili prijenos dječje pornografije putem računalnog sustava, nabava dječje pornografije putem računalnog sustava za sebe ili drugu osobu, posjedovanje dječje pornografije u računalnom sustavu ili na mediju za pohranu računalnih podataka. Konvencija o kibernetičkom kriminalu koristi izraz “maloljetnik” koji se također odnosi na sve osobe u dobi mlađoj od 18 godina te je istom predviđeno da država stranka može utvrditi i nižu dobnu granicu, ona ne može biti ispod 16 godina starosti.⁵⁰ Konvencija o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog nasilja pojam “dječja pornografija” određuje kao bilo koji materijal koji vizualno prikazuje dijete koje sudjeluje u stvarnoj ili simuliranoj seksualno eksplicitnoj aktivnosti ili bilo koji prikaz spolnih organa djeteta u primarno seksualne svrhe (čl. 20. st. 2.).⁵¹ Europski parlament i Vijeće EU-a usvojili su 2011. Direktivu⁵² o borbi protiv seksualnog nasilja i eksploatacije djece i dječje pornografije koja u članku 3. navodi da se dječja pornografija sastoji od slika seksualnog zlostavljanja djeteta i drugih posebno teških oblika seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece te da je rizik počinjenja i mogućnost dijeljenja ovakve vrste nezakonitih informacija olakšan korištenjem novih tehnologija i interneta.⁵³

⁴⁹ Wolak, J.; Finkelhor, D.; Mitchell, K. J., *Child-Pornography Possessors Arrested in Internet-Related Crimes: Findings From the National Juvenile Online Victimization Study*. California, Florida, New York, Texas: National Center for Missing and Exploited Children, 2005, str. 9–10.

⁵⁰ Vejmelka, Brkić, Radat (2016.) - Dječja pornografija na internetu- obilježja osuđenih počinitelja ,str.80.

⁵¹ Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja (2007.), URL= <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/children/Source/LanzaroteConvention-hr1.pdf>, čl.20.st.2

⁵² Europski parlament, Vijeće Europe, *Direktiva o borbi protiv seksualnog nasilja i eksploatacije djece i dječje Pornografije*, br. 2011/92/ EU, 2011. URL= <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:335:0001:0014:EN:PDF>

⁵³ Vejmelka, Brkić, Radat (2016.) - Dječja pornografija na internetu- obilježja osuđenih počinitelja ,str.81.

Sve ove konvencije je Republika Hrvatska ratificirala i danas je u Kaznenom zakonu dječja pornografija svrstana u glavu sedamnaestu (XVII.) koja se odnosi na kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta. Iskorištavanje djece za pornografiju opisano je u članku 163. Kaznenog zakona na način da onaj tko dijete namamljuje, vrbuje ili potiče na sudjelovanje u snimanju dječje pornografije ili tko organizira ili omogućiti njezino snimanje, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina. Istom kaznom kaznit će se i tko neovlašteno snima, proizvodi, nudi, čini dostupnim, distribuira, širi, uvozi, izvozi, pribavlja za sebe ili drugoga, prodaje, daje, prikazuje ili posjeduje dječju pornografiju ili joj svjesno pristupa putem informacijsko komunikacijskih tehnologija. Tko dijete silom ili prijetnjom, obmanom, prijevarom, zlouporabom ovlasti ili teškog položaja ili odnosa zavisnosti, prisili ili navede na snimanje dječje pornografije, kaznit će se kaznom zatvora od tri do dvanaest godina. Posebne naprave, sredstva, računalni programi ili podaci namijenjeni, prilagođeni ili uporabljeni za počinjenje ili olakšavanje počinjenja ovih kaznenih djela će se oduzeti, a nastali pornografski materijal će se uništiti. Dijete se neće kazniti za proizvodnju i posjedovanje pornografskog materijala koji prikazuje njega samog ili njega i drugo dijete ako su oni sami taj materijal proizveli i posjeduju ga uz pristanak svakog od njih i isključivo za njihovu osobnu upotrebu. Dječja pornografija je materijal koji vizualno ili na drugi način prikazuje pravo dijete ili realno prikazano nepostojeće dijete ili osobu koja izgleda kao dijete u pravom ili simuliranom spolno eksplicitnom ponašanju ili koji prikazuje spolne organe pravog djeteta ili realno prikazanog nepostojećeg djeteta ili osobe koja izgleda kao dijete u spolne svrhe. Materijali koji prikazuju spolne organe pravog djeteta ili realno prikazanog nepostojećeg djeteta ili osobe koja izgleda kao dijete, a koji imaju umjetnički, medicinski ili znanstveni značaj ne smatraju se pornografijom u smislu ovoga članka.⁵⁴

Smatram da je područje iskorištavanja djece za pornografiju na internetu zakonski zadovoljavajuće definirano jer je propisan relativno velik raspon kazne zatvora koja se može izreći osuđeniku, a koja može biti uvjetna ili bezuvjetna, te se ista može kombinirati s različitim mjerama i obvezama. Smatram da je zakon detaljan i da je pokrio sva bitna pitanja za ovu temu, međutim, smatram da se zakonodavac ipak trebao malo više posvetiti dječjoj pornografiji u kontekstu stavka 5. članka 163. KZ-a.

Glavno pitanje koje se postavlja je što se događa s osvetničkom pornografijom kad su glavni akteri maloljetnici. Stavak 5. članka 163. KZ-a nam govori da se dijete neće kazniti za

⁵⁴ Kazneni zakon ("NN" br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22.), čl.163.

proizvodnju i posjedovanje pornografskog materijala koji prikazuje njega samog ili njega i drugo dijete ako su oni sami taj materijal proizveli i posjeduju ga uz pristanak svakog od njih i isključivo za njihovu osobnu upotrebu.

Nažalost, u moderno doba kada rastu svi oblici kaznenih djela na internetu, dječja pornografija se sve teže suzbija. Poseban problem ponovo predstavlja dostupnost interneta, tj. društvenih mreža svima, pa tako i maloljetnicima. Postoji mnogo problema, od roditelja koji objavljuju fotografije svoje maloljetne djece bez pristanka još od rođenja, do samih maloljetnika koji putem raznih društvenih mreža poput TikToka, Instagrama, Facebooka itd. objavljuju i najintimnije detalje svojih života. Kontrole takvih web stranica su s obzirom na svoju masovnost, veličinu i količinu ljudi diljem svijeta koji ih istovremeno koriste, minimalne, iako postoje. Redovito se događaju propusti kad maloljetnici objavljuju eksplicitne sadržaje, svoje vlastite ili s nekim drugim maloljetnikom, u brzini uklanjanja i reakciji nadležnih institucija, takav sadržaj prvo postane viralan i ispunjava naslovnice mnogih društvenih mreža, a do perioda kad se institucije informiraju o takvom događaju, snimke se već nalaze spremljene u brojnim mobilnim uređajima.

7. ZAKLJUČAK

Osvetnička pornografija moderno je kazneno djelo 21. stoljeća u doba digitalizacije i modernizacije, međutim, kao što smo već vidjeli ona je bila prisutna još i u prošlosti u različitim oblicima, čak i prije pojave interneta, kada se osvetnička pornografija distribuirala i u pisanim medijima poput novina. Osvetnička pornografija može biti počinjena prema svakome, ali ipak se najčešće događa prema ženama kao sredstvo manipulacije i prijetnji bivšeg partnera znajući da koliko god društvo napreduje toliko i stagnira po pitanju ženske seksualnosti, a objavljivanjem seksualno eksplicitnih sadržaja, žena postaje žrtva društva i doživljava poniženje i direktan napad na njen moral i integritet. U ovom radu vidjeli smo prikaz i vremenski okvir kriminalizacije osvetničke pornografije u svijetu. Nastavno, prikazano je kako su se značajniji pomaci kod kriminalizacije osvetničke pornografije mogli vidjeti tek zadnjih desetak godina ovog stoljeća, a potreba za takvim djelovanjem se pojavila još u prošlom stoljeću. Zakonodavni okvir mnogih spomenutih država poput SAD-a, SR Njemačke, ostalih država Europske unije pa i Hrvatske je dostatan, ali zakasnio. Nažalost, mnogobrojni životi su trebali biti uništeni kako bi svjetski zakonodavci uvidjeli problem i reagirali. Također, postavlja se problem ujednačavanja međunarodne regulative po pitanju osvetničke pornografije. Kao što smo vidjeli, Republika Hrvatska sankcionira osvetničku pornografiju na način da tko zlouporabi odnos povjerenja i bez pristanka snimane osobe učini dostupnim trećoj osobi snimku spolno eksplicitnog sadržaja koja je snimljena uz pristanak te osobe za osobnu uporabu i na taj način povrijedi privatnost te osobe, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine, te kvalificira oblik počinjenja takvog kaznenog djela putem računalnog sustava ili mreže ili na drugi način zbog čega je snimka postala dostupna većem broju osoba, sa kaznom zatvora do tri godine, s time da je Republika Hrvatska unijele ovakve odredbe u Kazneni zakon tek 2021. godine. S druge strane, Filipini su 2009. godine postali prva zemlja koja je kriminalizirala pornografiju bez pristanka, s kaznom zatvora do sedam godina, a Izrael je postao prva zemlja koja je pornografiju bez pristanka klasificirala kao seksualni napad, kažnjiv kaznom do 5 godina zatvora. Postavlja se pitanje zašto smo čekali i zašto su naše kazne toliko niže? Polazimo li od činjenice da kazne djeluju preventivno kako bi se društvo spriječilo od počinjenja kaznenog djela, logično je zaključiti da će se pojedinac prije spriječiti od počinjenja takvog kaznenog djela ako je kazna veća i ako će i sam osjetiti posljedice počinjenja takvog kaznenog djela. Usprkos tome, treba pohvaliti činjenicu da su se brojne države napokon počele kretati u smjeru sankcioniranja osvetničke pornografije i pomaganja i zaštiti žrtava. Brojne države su počele hvatati korak s vremenom pa su tako

odlučile staviti pod kontrolu i razne internetske stranice koje su glavno tržište širenja osvetničke pornografije. Takve internetske stranice i društvene mreže počele su više obraćati pozornost na neprimjerene i zabranjene sadržaje pa ih većinom automatski otklanjaju, ali, naravno, kao i u svakom internetskom sustavu i tu se potkradaju greške. Smatram da je veliki napredak stvorio internetski pretraživač Google koji je jedini dao žrtvama u ruke alat kojim mogu utjecati na svoju sudbinu i same ishoditi brisanje neželjenog sadržaja na internetu koji se odnosi na njih u skladu sa GDPR-ovim "pravom na zaborav". Pravo na zaborav smatram modernim oružjem europskih zakonodavaca protiv masovne izloženosti i pretjeranog dijeljenja sadržaja internetom.

Zaključno, suvremene mjere zakonodavaca uvelike su pomoć žrtvama djela osvetničke pornografije i alat koji će služiti za suzbijanje takvih djela u budućnosti te smanjiti stigmatizaciju takve vrste kaznenog djela. Žrtve će se osjećati zaštićenije i potencijalno će se smanjiti "tamna brojka" neprijavljenih kaznenih djela osvetničke pornografije jer će žrtve osjećati manji strah i sram prilikom prijave znajući da postoje institucije i mehanizmi koji će im pružiti pomoć i znat će da počinitelj neće ostati nekažnjen.

Najvažnije je istaknuti da žrtva nije kriva. Odgovornost i krivnja su uvijek na počinitelju i napokon je došlo vrijeme da počinitelji odgovaraju za svoje postupke, kako u realnom i virtualnom svijetu.

LITERATURA

BGH ruling, October 13, 2015—VI ZR 271/14. , <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=73173&pos=0&anz=1>

Citron, D.K. Hate Crimes in Cyberspace. 2014. Harvard University Press

Clay Calvert: Revenge Porn and Freedom of Expression: Legislative Pushback to an Online Weapon of Emotional and Reputational Destruction, 2014

https://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1570&=&context=iplj&=&sei-redir=1&referer=https%253A%252F%252Fscholar.google.com%252Fscholar%253Fhl%253Dhr%2526as_sdt%253D0%25252C5%2526q%253DRevenge%252Bporn%252BUS%252Blegislation%2526btnG%253D%2526oq%253DRevenge%252Bporn%252BUS#search=%22Revenge%20porn%20USA%20legislation%22

D.Derenčinović (2003.) -DJEČJA PORNOGRAFIJA NA INTERNETU - O KAŽNJIVOSTI POSJEDOVANJA I VIRTUALNOJ DJEČJOJ PORNOGRAFIJI

Debarge, Prtorić(2022.) -the European-wide battle to crack down on revenge porn-
<https://www.equaltimes.org/the-european-wide-battle-to-crack?lang=en#.ZDFpVuxBzfZ>

EIGE (European Institute for Gender Equality) Cyber violence against women and girls (2017) - <https://eige.europa.eu/publications/cyber-violence-against-women-and-girls>

"French Penal Code Article 226-1" 19 November 2013

G.C. Gosepa, Tilburg University (2021) - Reputation and the right to erasure in the European Union

GDPR informer o pravu na zaborav -<https://gdprinformer.com/hr/gdpr-clanci/pravo-na-zaborav-sto-sve-obuhvaca>

Grech Helena (17 April 2017). "Government does not exclude updating current laws on suits for pain and suffering". The Malta Independent. Retrieved 17 April 2017.

https://www.equaltimes.org/the-european-wide-battle-to-crack?lang=en#.ZDE_AS-w3fY

<https://www.justice.gov/crt/violence-against-women-act-reauthorization-act-2022-vawa-2022-housing-rights-subpart>

<https://www.vecernji.hr/sport/tina-katanic-dobila-spor-bivsi-nogometas-mora-u-zatvor-jer-ju-je-snimao-u-spolnom-odnosu-s-dvojicom-prijatelja-1530429>

<https://crsreports.congress.gov/product/pdf/LSB/LSB10723> *Congressional Research Service*, "Federal Civil Action for Disclosure of Intimate Images: Free Speech Considerations," April 1, 2022

HUDOC-<https://hudoc.echr.coe.int/eng>

Lajuan and Billy Wood vs. Hustler Magazine. 736 F 2d 1084 (5th Cir.1984).

J. Intell. Prop. Info. Tech. & Elec. Com. L. 204 (2016) , M.R. Bjarnadottir -Does the Internet Limit Human Rights Protection: The Case of **Revenge Porn**

Jack Simpson, Revenge Porn: What is it and how widespread is the problem?, The Independent, July 2, 2014; Annmarie Chiarini, "I was a victim of revenge porn." The Guardian, Nov. 19, 2013.

K.Mania -Legal Protection of Revenge and Deepfake Porn Victims in the European Union: Findings From a Comparative Legal Study

Konvencija o kibernetičkom kriminalu -https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_07_9_119.html

Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja (2007.) - <https://rm.coe.int/168046e1d1>

M.A. Franks , Drafting an Effective "Revenge porn" Law : A guide for legislators - https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2468823

M.Kamal,W.J.Newman ,Revenge Pornography: Mental Health Implications and Related Legislation

-

<https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=9283a01263d26c34dfe2f7943ee18ea311a4a8da>

McGlynn, Rackley, Houghton - Female legal studies 25-46 (2017) Beyond Revenge Porn : The Continuum of Image-Based Sexual Abuse

N.Holvik (2016) - Revenge Porn -An analysis in the context of the European Convention on Human Rights and of Sweden’s compliance with its obligations under the Convention

Rassegna Italiana di criminologia (2022) - Revenge Porn in Italian regulatory and social context : new crime or old blackmail? -

<https://ojs.pensamultimedia.it/index.php/ric/article/view/6076/5317>

Roksandić, S. (2021). Šesta novela Kaznenog zakona–uvođenje virtualnih valuta i “osvetničke pornografije” te dodatna zaštita odnosa povjerenja i ranjivih osoba. Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu. 28(2). 437-472

Salter, M. & Crofts, T. (2015, forthcoming) Responding to revenge porn: Challenging online legal impunity. In Comella, L. and Tarrant, S. (Eds.) New views on pornography: Sexuality, politics and the law. Praeger Publisher: Westport.

Slučaj Costeja (13.svibnja 2014.) -<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hr/TXT/?uri=CELEX:62012CJ0131>

Statistika MUP(2023.)-

https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2022/PRILOG_%20EVIDENTIRANA%20KD%20U%20RH%20U%202021_I%20RASPROSTRANJENOST%20PO%20PU.pdf

Statistika MUP (2022.) -

https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2022/PRILOG_%20EVIDENTIRANA%20KD%20U%20RH%20U%202021_I%20RASPROSTRANJENOST%20PO%20PU.pdf

The Digital Services Act package -

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package>

Vejmelka, Brkić, Radat (2016.) - Dječja pornografija na internetu- obilježja osuđenih počinitelja

[Violenza sulle donne, il codice rosso è legge: c'è il sì del Senato](#)". *la Repubblica* (in Italian). 17 July 2019. Retrieved 19 October 2020.

Wolak, J.; Finkelhor, D.; Mitchell, K. J., Child-Pornography Possessors Arrested in Internet-Related Crimes: Findings From the National Juvenile Online Victimization Study. California, Florida, New York, Texas: National Center for Missing and Exploited Children, 2005, pp. 9–10.

PRESUDE

OS u Bjelovaru, K-119/2022-3 od 15.ožujka 2022.

OS u Bjelovaru, K-425/2022-4 od 5.prosinca 2022.